

Annemarie Timmermans

Geef veiligheid wortels

Wie zich veilig voelt durft alles

GEEF VEILIGHEID WORTELS

Wie zich veilig voelt durft alles

GEEF **VEILIGHEID** WORTELS

Wie zich veilig voelt durft alles

Annemarie Timmermans

Samen ■ **Veiliger** ■ **Doen!**

Geef veiligheid wortels

Wie zich veilig voelt durft alles

©2019 Camina – Annemarie Timmermans

Eindredactie: Bianca Kroon, www.auteurscollege.nl

Vormgeving: Jo-Ann Snel, www.ophonkdesign.nl

Cartoon: www.djanko.nl

ISBN: 978-94-90969-23-3

NUR: 807 Personeel en organisatie

Waarschuwing-Disclaimer

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgenomen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur of uitgever.

€ 1,- van ieder verkocht boek gaat naar Slachtofferhulp Nederland.

In 2013-2014 heb ik veel steun ervaren van Slachtofferhulp Nederland en het Schadefonds geweldsmisdrijven. Daarom wil ik nu wat terug doen door van ieder verkocht boek € 1,- te doneren aan Slachtofferhulp Nederland. Omdat slachtofferhulp ook heel zinvol is bij ernstige bedrijfsongevallen.

Voor Thijs en Sander

"The journey of a thousand miles begins with one step."

Lao Tzu

INHOUD

INHOUD

VOORWOORD	11
INLEIDING	13
LEESWIJZER	15
 DEEL 1 ZORG VOOR VEILIG THUISKOMEN	 18
 1. WORSTELING OF UITDAGING?	 21
Bewust	22
Aanvaardbaar	22
Veiligheidswortels	23
Samen. Veiliger. Doen	25
2. EEN VAKMAN WEET WAT VEILIG WERKEN IS	27
Niet weten heeft óók voordelen	28
3. 100% VEILIGHEID BESTAAT NIET	31
Wanneer doe je het goed genoeg?	32
Wat als het fout gaat?	34
Een goed begin is het halve werk	39
Meestal gaat het goed	40
Interview Mario van Mierlo	42
4. DE REGELS VAN HET SPEL	45
Risicodenken is een mooie start	46
RI&E: wel of niet doen?	47
Gezond boerenverstand bestaat niet	51
Je weet niet wat je nog niet weet	51
Interview Rob Poort	54
5. WAAR STA JIJ NU?	57
Durf jij NU stil te staan om straks verder te komen?	58
Vragen die jou op weg helpen bij het stilstaan	59

DEEL 2 ZET DE REM OP NONCHALANCEDENKEN	67
6. FOUTEN MAKEN IS MENSELIJK	69
Anders omgaan met falen	71
Split second onveiligheid	73
7. VEEL VOORKOMENDE MENSELIJKE FOUTEN	77
Vergeten	77
Shortcuts nemen	81
Informatie wegfilteren	84
Aannames maken	86
Interview Peter-Jan Hendriks	90
8. AUTOMATISCHE PILOOT	93
Invloed van de groep	93
Snel denken en langzaam denken	95
Old habits die hard	96
9. DAAR KAN IK TOCH NIETS AAN DOEN?	101
10. DUBBELE BOODSCHAP	105
Dubbele boodschap doorbreken	107
Interview Marga Zuurbier	108
11. OVERTUIGINGEN DIE ONS TEGENHOUDEN	111
‘Mij overkomt dit niet’	111
‘We mogen het niet hebben over geld’	111
‘Niet laten merken dat je onzeker bent’	112
‘Tough love’	113
12. DRIJFVEREN	117
Bron van motivatie	117
Waarden	119
Money makes the world go round	121
13. REGELS MAKEN HET NIET VEILIGER, MENSEN WEL	131
Interview Ingeborg Koopmans	134
14. VERANDEREN IS SPANNEND	137
Ondernemen = risico nemen	138
Stap voor stap veranderen	139
Interview Arend van Wijngaarden en Leon de Jong	140

15. WE ZIJN ALLEMAAL ANDERS	143
Onbekend maakt onbemind	144
Gepest zijn, draag je een heel leven met je mee	145
Niet iedereen kan goed lezen, schrijven of rekenen	147
Wat als bewegen, horen, zien of denken anders gaat?	149
 DEEL 3 PLAN(T) EEN GOED GEVOEL BIJ VEILIGHEID	 150
 16. WIE ZICH VEILIG VOELT, DURFT ALLES	 153
Groot risico? Nee joh, Ik weet precies wat ik doe	154
Nu even niet	155
Durf jij kwetsbaarheid te laten zien?	157
Interview Jack Hommel	158
 17. WAT JE NODIG HEBT IS ER AL	 161
Alles hangt aan elkaar vast	161
Een schat aan informatie	163
Wijsheid zit vanbinnen	164
 18. DOEN	 167
Grondgedachten van veiliger en gezonder werken	169
Durf te kijken	170
Houd het simpel	173
Respecteer de verschillen	175
Durf kwetsbaar te zijn	179
Heb aandacht	181
Doorbreek de waan van de dag	183
Leer van dingen die misgaan	185
Sta af en toe eens stil	189
Accepteer dat veranderen tijd kost	192
Wees een leider	193
 NAWOORD	 197
DANKWOORD	201
BRONNEN EN INSPIRATIE	205
OVER DE AUTEUR	211
OVER CAMINA	215

VOORWOORD | INLEIDING | LEESWIJZER

VOORWOORD

Schrijven moet je durven! Je legt je hele ziel en zaligheid voor iedereen voor eeuwig vast. Je hebt een reis gemaakt, maar wel een enkele; er is geen weg meer terug. Wat je gedacht hebt ziet niemand, maar wat je hebt geschreven staat op papier.

Zo is het ook met dit boek van Annemarie. Ik ken haar een beetje. Ze heeft een hart voor veiligheid; op de goede plaats en op haar tong. Daar maak je vrienden mee en zorg je voor kritiek, en allebei zijn even waardevol. Daar groei je van. Ze staat voor wat ze denkt en wat ze zegt en nu dus zelfs schrijft.

Ze moedigt ons aan om niet nonchalant te zijn en wat minder dingen te doen die eigenlijk niet zo goed voor ons en ons bedrijf zijn. Daarbij neemt ze ons mee in een richting waarin veiligheid niet als lastig wordt ervaren, maar zelfs een goed gevoel geeft. Zo wordt het lezen van dit boek een bijzondere veiligheids-culturele reis.

Ze haalt arbo uit de zeur-sfeer; het is opeens geen vies woord meer, want het gaat niet over wat je moet, het gaat over jou en je gevoel. Dat is nog eens wat anders dan een opsomming van hoe je moet voldoen aan instructies, procedures, regels en wetgeving!

Zo hoort veiligheid te voelen.

Annemarie slaat met dit prachtige boek de spijker op zijn kop. Het is een rijke verzameling van klassieke, maar ook oorspronkelijke en soms een beetje prikkelende onderwerpen. Hier kan iedereen die iets met veiligheid heeft, zijn of haar mentale rugzak mee aanvullen.

Dit boek gaat over veel meer dan arbeidssituaties. Het gaat over mensen, hun drijfveren en behoeften, hun durf en hun angsten, hun successen en hun missers, hun doelen en hoe ze die met zo min mogelijk schade denken te kunnen bereiken. Of moet ik zeggen: hopen te bereiken?! Want je hebt niet alles in de hand en zonder geluk vaart niemand wel, dus een beetje hoop is ook waar het veiligheid betreft wel op zijn plaats.

Annemarie heeft geprobeerd om ons met haar persoonlijke insteek bewust te maken van ons gevoel over dat ongrijpbare concept dat we 'veiligheid' noemen. Ik denk dat die bewustwording bij velen zal lukken.

Het is een boek over veiligheid dat nu eens niet gericht is op de veiligheidskundige professional, hoewel die er ook de nodige baggage uit kan halen. De primaire doelgroep zijn de mensen die als leiders in organisaties door hun sturing en gedrag het verschil kunnen maken. Daarmee levert ze een unieke bijdrage aan de veelheid van pogingen om de wereld een stukje veiliger te maken.

Ik hoop van harte dat dit boek vooral zijn weg zal vinden naar mensen die nu nog denken dat veiligheid alleen 'iets voor anderen' is, want de inhoud betreft iedereen.

Lezen dus!

En daarna durven erkennen dat het ook over jou gaat...

Victor Roggeveen

Oud-voorzitter Nederlandse Vereniging voor Veiligheidskunde

INLEIDING

It always seems impossible until it's done.

Nelson Mandela

Welkom in mijn eerste boek. Ik heb dit boek vooral geschreven voor ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Ik heb grote bewondering voor al die hardwerkende mensen die met veel passie en financieel risico hun brood verdienen. 'Hard voor weinig', zei een van mijn eerste klanten altijd.

Hoe kleiner het bedrijf, hoe meer uiteenlopende taken je op je bordje hebt. Natuurlijk vind je veiligheid belangrijk, maar het is niet je core-business. Want als je geen geld verdient, dan heb je op een gegeven moment geen bedrijf meer. Bovendien ben je goed in je vak en is de veiligheidskunde een verplichte bijzaak. Hoe kan je ervoor zorgen dat je het goed genoeg doet in dat speelveld van steeds meer regels en managementsystemen?

Ik nodig je uit om niet vanuit die regels te denken, maar vanuit de wens dat het op alle fronten in je bedrijf goed gaat, dus ook met je mensen. Want jouw mensen zijn jouw belangrijkste kapitaal. Zij zijn het die het geld voor jou verdienen. Als zij uitvallen door een door het werk veroorzaakte ziekte of blessure of door een ongeval, dan kan dat een grote impact hebben op je bedrijfsresultaten.

Maar ook de kleine dingen die misgaan, bijvoorbeeld schades, hebben impact en zijn een kostenpost. Heb jij enig idee hoeveel geld verloren gaat door de kleine incidentjes? Veel mensen zijn verrast als ik ze de cijfers daarover laat zien. In dit boek heb ik deze cijfers opgenomen. Handig wanneer je de faalkosten wilt verminderen.

Dit zijn allemaal zaken waar je als directeur invloed op hebt en het verschil kunt maken. Voor jezelf en jouw naasten, je bedrijf en je medewerkers en hun naasten. En zelfs voor je klanten.

Investeren in veiligheid loont. Op allerlei manieren, en niet in de laatste plaats op een economische manier. Veiligheid als verdienmodel. Het bestaat echt, en niet alleen voor veiligheidsprofessionals.

Met dit boek hoop ik een zaadje te planten. Een waarmee het jou lukt om veiliger en gezonder werken stevige wortels te geven in jouw bedrijf. Met als uiteindelijke oogst een duurzaam grotere kans dat:

- iedereen heel en gezond blijft
- iedereen met meer plezier werkt
- je bedrijfsresultaten beter worden.

Veiliger en gezonder werken wortels geven hoeft niet ingewikkeld te zijn. Dat kun je echt op een behapbare manier vormgeven en vooral: stap voor stap doen.

Als directeur maak jij daarin het grootste verschil. Jij bent degene die voor de voedingsbodem voor dat zaadje zorgt. Daarbij kom je geregeld voor dilemma's te staan. Geen handboek op de wereld kan jou daarbij helpen. Dat is de theorie. In de praktijk word je getest: waar sta je echt voor? En hoe ga je dat daadwerkelijk laten zien? Ik hoop dat dit boek een inspiratie voor je is om daar een antwoord op te vinden.

Ben je geen directeur, maar geef je leiding aan anderen of aan jezelf? Ook dan hoop ik dat dit boek een bron van inspiratie is om te kijken hoe je 'het goede kunt' doen om de kans zo groot mogelijk te maken dat iedereen (en dus jij ook) 's avonds gezond en wel thuiskomt.

Annemarie Timmermans
Januari 2019

LEESWIJZER

Dit boek is een inspiratieboek en zo geschreven dat je het op bijna alle bladzijdes willekeurig kunt openslaan. Laat je verrassen door wat je tegenkomt. Laat de woorden in gedachten door je heen gaan en kijk wat dat stuk tekst voor jou en/of jouw bedrijf betekent. Misschien roept het vragen op of weerstand. Wellicht krijg je allerlei ideeën. Deel wat in je opkomt vooral met je naasten en/of je rechterhand en/of je medewerkers.

Lees je het liever van A tot Z? Dat kan ook. De inhoud is verdeeld in drie delen:

Deel 1 Zorg voor veilig thuiskomen

Dat is waar je het voor doet. Maar wat betekent veiligheid en gezondheid eigenlijk voor je? Hoe doen jullie het nu? Wat wordt er van je verwacht? Wanneer doe je het goed genoeg?

Deel 2 Zet de rem op nonchalancedenken

We zijn mensen. We zijn zo gemaakt dat we van nature geneigd zijn (bewust, semi-onbewust en onbewust) om een hoop dingen te doen die niet goed voor ons zijn, ook als we weten wat wel goed is. Weten hoe dat werkt helpt om daar (met elkaar) beter mee om te gaan.

Deel 3 Plan(t) een goed gevoel bij veiligheid

Weten waar je het voor doet en hoe het tussen onze oren en onder elkaar werkt, is belangrijk maar het verschil maak je pas door te doen. In dit hoofdstuk staan tien grondgedachten beschreven die jou en jouw werknemers helpen om een goede voedingsbodem te maken voor veiliger en gezonder werken.

Wie zich veilig voelt, durft alles. Ook het goede doen.

Interviews over de vraag: Wanneer doe je het goed genoeg?

Een vraag die in mijn contacten met klanten steeds weer terugkomt is: Wanneer doe ik genoeg aan veiligheid en gezondheid op het werk? Ik heb diverse mensen voor wie veiligheid en gezondheid op het werk op de een of andere manier een belangrijk aandachtsgebied is deze vraag voorgelegd.

Hun antwoorden vind je verspreid door dit boek.

DEEL 1

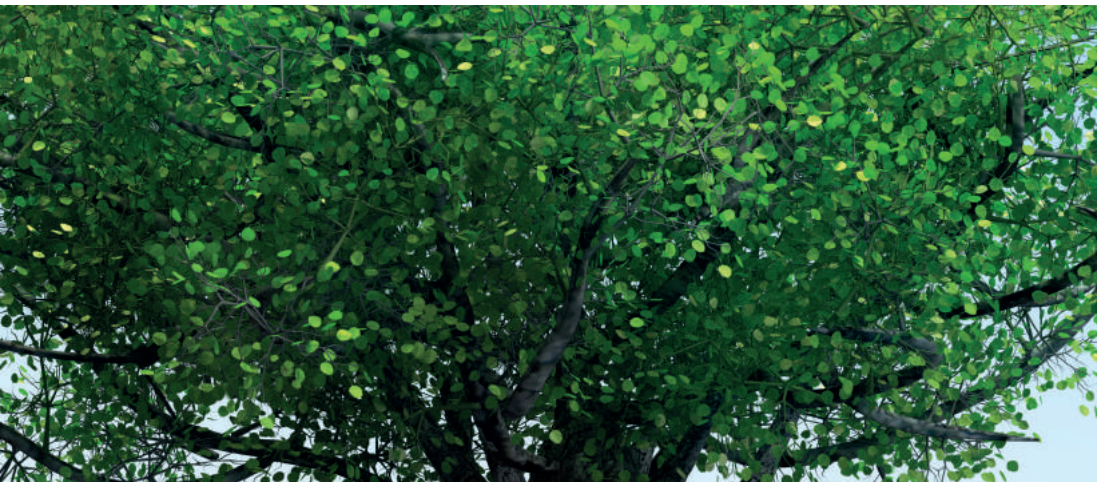
ZORG VOOR VEILIG THUISKOMEN

The starting point of all achievement is desire.

Napoleon Hill

Veilig, gezond en wel thuiskomen na het werk is belangrijk. Daarom doen we daar ook veel voor. Toch worstelen veel bedrijven er nog mee. Jij misschien ook wel, bij tijd en wijle.

Ik snap dat wel. De uitdagingen zijn heel divers en het wordt niet altijd makkelijk gemaakt. Hoe kun je als mkb-bedrijf zo goed mogelijk omgaan met de regels van het spel en wanneer doe je het nou goed genoeg? Daar een antwoord op vinden dat voor jou en je medewerkers werkt, begint met weten waar je het voor doet en waar je nu staat.

WORSTELING OF UITDAGING

WORSTELING OF UITDAGING?

Veiligheid en gezondheid op het werk ging vroeger vooral over techniek en organisatie. Over dat wat tastbaar is: goede gereedschappen, veiligheidsvoorzieningen voor bijvoorbeeld machines en gevaarlijke stoffen, persoonlijke beschermingsmiddelen, tilhulpmiddelen, gehoormetingen, goede stoelen, handboeken, trainingen en nog veel meer. Maar dat allemaal hebben en weten hoe het 'moet' is één. Het ook echt gebruiken en toepassen is iets heel anders. Wat we daadwerkelijk doen, wordt bepaald door wat zich in onze hoofden afspeelt. En dat kun je niet vastpakken.

Wat je ook niet kunt vastpakken, is de betekenis die ieder van ons aan veiliger en gezonder werken geeft. Wat voor de een veilig en gezond is en/of voelt, is dat voor een ander juist niet.

Wat betekent veilig en gezond werken voor jou?

- Ben je veilig? Wat maakt dat je dat bent, of niet bent?
- En ben je dat altijd? Of soms toch niet? Wanneer wel? En wanneer niet? Waar zit het verschil?
- Als je het niet bent, kun je je dan toch nog veilig (genoeg) voelen?

We denken vaak dat werk veilig en gezond is als er niets misgaat. Maar is dat waar? Stel dat iets na verloop van tijd alsnog misgaat, was het dan wel veilig? Of mag je van geluk spreken dat het tot dan toe goed was gegaan?

BEWUST

Tijdens mijn Middelbaar Veiligheidskundige (MVK) opleiding leerde ik een definitie die je nog altijd veel hoort: 'Veiligheid is het bewust nemen van een aanvaardbaar risico'. Maar ik leerde al snel dat BEWUST ZIJN van risico's nog niet betekent dat je ook BEWUST DOET. De laatste jaren laten onderzoeken vanuit de neuropsychologie dat ook steeds meer zien.

We doen de meeste dingen onbewust, óók als we goed opgeleid en ervaren zijn en weten wat aanvaardbare risico's zijn. Ons brein is ook nog eens zo gemaakt dat het geregeld faalt zonder dat we er erg in hebben. Stress maakt dat nog veel erger. Daar komt weinig 'bewust zijn' en 'bewust nemen' bij kijken.

AANVAARDBAAR

Wanneer is een risico aanvaardbaar? Wat voor jou aanvaardbaar is, hoeft dat nog niet voor jouw medewerker, voor een adviseur of voor het gezag te zijn. De werkwereld is tegenwoordig erg internationaal. In Nederland wordt er anders over gedacht dan in landen waar veiliger en gezonder werken nog niet zo lang op de agenda staat.

Heb je freerunners weleens bezig gezien? Of bergbeklimmers? Of mensen die (schijnbaar) zelfverzekerd ongezekerd op grote hoogte aan het werk zijn? Blijkbaar is het risico voor hen, op dat moment, aanvaardbaar. Ze weten dat er gevaar is, maar denken - terecht of onterecht - dat de kans dat het fout gaat klein genoeg is ... Meestal gaat het goed. Tot het fout gaat. De prijs die dan betaald wordt, kan heel hoog zijn.

Medewerkers die zich niet veilig voelen, gaan toch vaak door met hun werkzaamheden. Iets in hen, in die grijze massa, zorgt ervoor dat ze niet stoppen. Ook dan gaat het meestal goed. Zelfs

als het fout gaat, valt de schade vaak nog mee. Soms is dat zelfs wonderbaarlijk.

Soms is er heel veel geluk bij een ongeluk...

Ergens werd een grote loods gebouwd. Vier voetbalvelden groot en zo'n 25 meter hoog. Vanuit de afdeling veiligheid keken we erop. We belden vaak met de verantwoordelijke aannemer, omdat we iedere dag onveilige werkzaamheden zagen. Op een dag werden wij zelf gebeld. Iemand was bij werkzaamheden op het dak naar beneden gevallen. Laat die man nou toch net op het enige pak steenwol vallen dat in die loods stond!

Dat verzin je toch niet. Die man heeft die dag echt veel geluk gehad.

VEILIGHEIDSWORTELS

De titel van dit boek is *Geef veiligheid wortels*. Veiligheid en gezondheid op het werk vergelijk ik graag met de wortels van een boom. Die zie je meestal niet. Toch zijn die belangrijk: uit goede wortels groeit een krachtige boom. Wortels gedijen in een goede voedingsbodem: goede grond, voldoende water, voldoende ruimte enzovoort. Hebben ze dat niet, dan gedijen de wortels niet goed, wordt de boom zwak en gaat-ie misschien wel dood. Extra aandacht en zorg, en de eventuele hulp van een boomdokter kan hem beter maken.

Het belangrijkste dat we nodig hebben om veiliger en gezonder werken mogelijk te maken, zie je, net als de wortels van een boom, niet, want dat zit tussen onze oren, in onze hersenen. Die bepalen uiteindelijk, bewust en vooral onbewust, ons gedrag. Bij bijna alle incidenten speelt het gedrag van de mens een cruciale rol. Door wat-ie doet of juist niet doet. Met anderen of alleen. Ongeacht de positie en rol die hij of zij heeft.

Veiligheid geef je wortels door aandacht te hebben voor wat er in onze hersenen gebeurt. Beter beseffen hoe het werkt tussen onze oren helpt je om samen zo goed mogelijk te doen. Daarmee geef je jezelf en je medewerkers de beste kans om gezond en wel weer thuis te komen. Een beetje hulp van buitenaf kan daarbij slim zijn.

Ieder mens heeft een andere achtergrond waar hij of zij door gevormd is. Ons DNA, onze opvoeding, fijne en niet-fijne ervaringen die we hebben opgedaan in ons leven en hoe we fysiek in elkaar steken, bepalen onze gedachten en gevoelens, en die bepalen ons gedrag. En dus ook ons gedrag op het werk.

Hoe je voelt, denkt en doet in je bedrijf en tijdens het werk wordt bepaald door je achtergrond, en dat gaat voor het overgrote deel onbewust. Daar zitten wel patronen in. Bepaalde manieren van doen die typisch bij jou passen. Manieren die vóór je werken en tegen je werken. Hoe meer jij die patronen herkent en erkent bij jezelf en de anderen, hoe beter je ze kunt beïnvloeden. Op die manier kun je beter en plezieriger werken aan een veiliger en gezonder bedrijf.

Hoe doe jij jouw werk?

- Ben jij een risico-nemer of een risicomijder?
- Ga jij gelijk aan de slag en leer je het liefst al doende of zoek je eerst alles grondig uit en bereid je je goed voor?
- Reflecteer je graag over en leer je van wat er is gebeurd of ben je meer het type van 'kan gebeuren' en ga je dan over tot de orde van de dag?
-

Niet alleen onze achtergrond beïnvloedt wat we doen. Dat doet onze omgeving ook. En meestal onbewust en meer dan we vaak beseffen.

Wat voor een werkomgeving heb jij gecreëerd voor jouw medewerkers? Hoe ziet het er bij jou op het bedrijf uit?

- Wat voor gereedschappen, arbeidsmiddelen enzo hebben

jouw medewerkers tot hun beschikking?

- Als jullie bij opdrachtgevers werken: hoe zijn daar de omstandigheden?
- Hoe starten jullie de dag?
- Hoe werkt informatie en communicatie bij jullie op het bedrijf?
- Wat voor soort sfeer is er?
-

SAMEN. VEILIGER. DOEN

Veiligheid en gezondheid op het werk betekent voor mij samen zo veel en zo vaak mogelijk het goede doen en de kans zo groot mogelijk maken dat iedereen weer gezond en wel naar huis kan, een heel (arbeids)leven lang.

Waar staat het begrip 'Veiligheid en gezondheid op het werk' voor jou voor?

EEN VAKMAN WEET WAT VEILIG WERKEN IS

Geef veiligheid wortels

Wie zich veilig voelt durft alles

Wil jij dat jouw medewerkers 's avonds gezond en wel naar huis gaan en gezond oud kunnen worden? Rare vraag, want natuurlijk wil je dat! Niemand wil dat een ander een ongeluk krijgt of ziek wordt. Maar hoe kun je daar goed genoeg voor zorgen in de waan van de dag en op een uitdagend speelveld van regels?

Dit boek nodigt je uit om niet vanuit regels te denken maar vanuit de wens dat het op alle fronten in je bedrijf goed gaat, dus ook met je mensen. *Geef veiligheid wortels* staat vol praktische handvatten om op een eenvoudige manier het verschil te kunnen maken.

Met dit boek wil Annemarie Timmermans, ervaren gedragsveiligheidskundige met hart voor het mkb, een zaadje planten. Een zaadje waarmee het jou lukt om veiliger en gezonder werken stevige wortels te geven. Investeren in veiligheid loont op alle fronten, zeker op het economische vlak.

Geef je leiding aan anderen of is preventie jouw werk? Dan is dit boek een bron van inspiratie om mensen op een leuke, effectieve en vooral behapbare manier in beweging te krijgen en te houden voor veiliger en gezonder werk.

Annemarie haalt arbo uit de zeur-sfeer; het is opeens geen vies woord meer, want het gaat niet over wat je moet, het gaat over jou en je gevoel. Dat is nog eens wat anders dan een opsomming van hoe je moet voldoen aan instructies, procedures, regels en wetgeving! Annemarie slaat met dit prachtige boek de spijker op zijn kop. Zo hoort veiligheid te voelen.

*Victor Roggeveen,
oud-voorzitter Nederlandse Vereniging
voor Veiligheidskunde*

Dit boek leest makkelijk weg. Het is leuk opgezet met korte krachtige stukjes die de kern raken.

*Edgar Oxfoort,
Operational manager, Extragroep;
genomineerd door 5xbeter als preventie-
medewerker van het jaar 2018*

Samen ■ Veiliger ■ Doen!